

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovi
računi: Trst štev. 11-7223, Gorica štev. 9-18127

Leto VI. - Štev. 38

Trst - Gorica 19. septembra 1952

Izhaja vsak petek

Odgovornost Jugoslavije v razgovorih Tito - Eden

Britanski zunanji minister Eden se mudi v Jugoslaviji, da se z jugoslovanskim diktatorjem pogovori o zadevah, ki se tičejo obeh njunih držav.

V ospredju sta dva problema: utrditev in organizacija obrambe Srednjega vzhoda in Svobodno tržiško ozemlje. Prvo od teh vprašanj je nedvomno na dnevnem redu po želji Velike Britanije in Jugoslavije, druga pa je v gotovi meri dvignila do take aktualnosti prav mednarodna propagandna kampanja, kateri prisostvujemo že nekaj tednov.

To sklepamo lahko iz pisanja britanskega časopisa, ki ugotavlja, da tržaško vprašanje čez mero napreduje in da bi bilo mnogo bolje, če bi ga nekaj časa pustili pri miru, dokler se ne bi vzdruže pomirilo in bi ga lahko presojali v njegovi pravi perspektivi. Tako piše News Chronicle. Toda kljub temu je tržaško vprašanje pogreto in oba državnika se mu ne bosta mogla izogniti.

Kakšna vloga je namenjena urejanju morebitnih kreditov in pomoči, ki jo Jugoslavija potrebuje, tako zaradi slabe letine, posledic zaostalega plunskega gospodarstva in zaradi pospešenega obnavljanja, bodo pokazali dogodki. Zna se tudi zgoditi, da bodo zadeve na razpravljanje o tem tretjem vprašanju javnosti sploh ostala skrita.

Tržaški Slovenci smo zainteresirani predvsem na onem delu Eden-Titovih razgovorov, v katerem bosta obravnavala usodo sedanost in bodočnost, tega dela evropske zemlje, na katerem živimo. Mislimo, da je to pravica, katere nam ne more nihče odrekati. Zato bomo tudi iznesli nekaj misli in opozoril, pa čeprav nismo ne britanski, ne jugoslovanski državljani ter ne gre v danem primeru za razgovore naših zastopnikov.

Britanskemu zunanjemu ministru smo že zadnjič napisali pismo, ki je bilo objavljeno na prvi strani našega lista. Nimamo kaj spreminjati. Povedali smo mu, kar smo pač smatrali, da je najnujnejše.

Preostaja še naša matična država, Jugoslavija, z njenimi sedanjimi oblastniki.

Pogajanja, v kateri se spuščajo državniški takrat, ko rešujejo ali pa tudi samo pretresajo usodo zamejskih sonarodnjakov, so pač taka, da je treba pri tem pozabiti na svoje strankarske koristi. Udeleženci se morajo zavedati, da niso v takih trenutkih pred zgodovino odgovornost za nekaj več kakor pa zgolj za uveljavljanje enega ali drugega ideološkega načela. Čim je v vprašanju usoda manjšin, je v vprašanju narod in njegovo življenje. Ta odgovornost je neizogibno zvezana z izvrševanjem oblasti, pa naj bo to njenim nositeljem ali njihovim nasprotnikom prav ali ne.

Zeleli bi, da se tega pravočasno in dovolj globoko zavedo tudi nositelji sedanega jugoslovanskega režima, ki je zaradi nedojemanja te resnice, prav glede naše usode po drugi svetovni vojni zagrešil že nekaj napak.

Poleg tega smatramo, da je Jugoslavija danes v takem mednarodnopolitičnem položaju, da ji Zahod nikakor ne more postavljati resnih ultimatoov ter ji vsiliti sprejema takih rešitev, na katere ona ne bi hotela pristati. Če bi torej jugoslovanski državniki le za lastno popustljivost od spoštovanja one zaobljube, ki jo je složno sprejelo vse prebivalstvo tukajšnjega ozemlja njihove krvi, potem naj vedo, da se ne bodo mogli naknadno opravičevati z izgovorom, da so bili v to prisiljeni.

Gre za stvari, zaradi katerih so v preteklosti padale vlade, in zaradi katerih so ministri podajali ostavke. Nismo tako naivni, da bi kaj podobnega pričakovali od sedanjih gospodarjev jugoslovanskih narodov. Toda kakršna koli kupčija, ki bi jo sklenili ni naš račun, in ki ne bi bila v skladu z geslom »Nikdar več pod Italijo« in »Hočemo Svobodno tržaško ozemlje«, bi jasno pokazala, da so to napravili zaradi svojih sebičnih strankarskih koristi. Vsi, jugoslovanske manjšine v tujini in narodi v domovini, bi razumeli, da nas je jugoslovanski režim prodal zato, da bi njegovi nosilci rešili svoje osebe in položaje.

V danih okoliščinah je to edino tolačenje vsakega morebitnega popuščanja. Tako bi gledala nanj tudi zgodovina in odgovornim zastopnikom jugoslovanske politike

KRIVE PREDPOSTAVKE

Pravo obličje De Gasperijeve »umerjenosti« ali potvarjanje dejstev

Med Titom in italijanskimi državniki so padli očitki in podobne, da so se odnosi med obema sosednjima državama še poostriili. Opozorilo je bilo, da z jugoslovanske strani niso obvladali svojega ogorčenja, medtem ko so se Italijani in med njimi posebno De Gasperi trudili, da svojemu odgovoru dajo varljivi videz umerjenosti.

Vendar pašta italijanska »umerjenost« dobiva čisto drugačno lice, če si poglobljeno pogledamo, kaj vse se krije izza nj. Izgovarjajo se namreč, da od Jugoslavije ne zahtevajo ničesar drugega kot celokupno Svobodno tržiško ozemlje. Pri tem pa zamlčujejo, da z vladno podporo vzdržujejo odbore za revizijo mirovne pogodbe, v katerih sodelujejo Istrani, Rečani in Dalmatinci, in to odbore, ki se javno in odkrito sklicujejo za zaščito samega De Gasperi (navesti bi mogli njihova imena in naslove, njihove okrožnice, telefonske številke itd.).

In prav zaradi tega mislimo, da imamo vso pravico opozarjati na protislovje med izjavo De Gasperi in temi podrobnostmi.

Toda De Gasperi jeva »umerjenost« ima še drugo obličje: predpostavlja namreč stanje stvari, kakršnega ni. Govoriti namreč o italijanskem obeležju celokupnega Svobodnega tržaškega ozemlja pomeni ali nepoznavanje, češar pri De Gasperiju ne moremo verjeti, ali pa zavestno in namerno potvarjanje dejstev.

Na Svobodnem tržaškem ozemlju žive namreč Italijani samo v mestih, medtem ko vse ostalo ozemlje pripada podeželskim občinam, in te so tudi na Tržaškem nepobito in v celoti naše, in to ne od večar, ampak od pamitveke, saj so v matičnih knjigah župnih cerkva že od časa njihove postavitve zabeležili primiki. Ki jih tamkaj dobimo še danes, in ker vse to ozemlje že od pamitveke ne pozna kmeta, ki bi ne bil naše krvi.

De Gasperi pa bi moral vedeti še nekaj: da so Italijani samo mestni prebivalci in da med temi mestnimi prebivalci predstavljajo staroseljenke iz izjem, komaj pet odstotkov.

Ce so pa stvari take, in tega ni težko ugotoviti, tedaj ni prav nič umestno, če gospod De Gasperi govori o italijanski pripadnosti celotnega Svobodnega tržaškega ozemlja, kajti če samo na zemljevidu pogledamo staroseljeniško posest in z njo primerjamo nacionalno posest italijanski dosejencev, mora vsakomur postati jasno, da so naše pravice veliko obsejnejše, medtem ko so italijanske zahteve zasnovane na umetnem in izumetničenem poudarjanju neke neobstoječe lastnine. Razen tega mi govorimo o dejstvu, da je naša narodna posest tvorila štiri petine one površine, ki si jo laste Italijani, ne glede na to, da je bogastvo in blaginja tega ozemlja po svojem izvoru v pretežni meri plod naše marljivosti.

Z italijanske, posebno pa z zavestne strani pri tem pozabljajo na neko zelo važno okolnost.

Pomešanost prebivalstva in njegova nacionalna razdelitev po poklicu namreč ni šele današnji ali večerajšnji pojav na Tržaškem, marveč je bistven za obeležje vse podonavske socialne strukture. Ze izkopanje iz mlajše kamene dobe, torej iz časov okoli 2500 let pred Kristusom, posebno one, ki so jih napravili v Unjetich pri Pragi, v Butmiru ter v Vinč pri Beogradu kažejo, da je v Podonavju od ene do druge strani že tedaj obstajala pomešanost raznih ljudstev in narodov, ali da so istočasno na tem prostoru bivale dve ali več narodnosti, od katerih je kakor danes vsaka imela svoje posebne poklice.

Pomešanost prebivalstva na Tr-

nihče ne bi mogel nikdar dopustiti takega zanemarjanja državljanških dolžnosti, ki morajo biti višje od osebnih in strankarskih.

Upamo sicer, da vodilni člani sedanje jugoslovanske vlade tega ne bodo izpregledali in da ne bodo napravili napake, na katero smo opozorili. Toda za vsak primer smo podčrtali tudi to misel o odgovornosti, ki urošča prav sedanji položaj. To je potrebno zato, da ostane zapisana, in da kot kaže že v naprej povemo, kako bomo sodili o posledicah, ki bi jih mogli obravnavati razgovori za nas imeti

žaskem torej nikakor ni osamljen pojav, ampak je to reden pojav na celotnem podonavskem prostoru, ki sega že v čase tretjega tisočletja pred Kristusom, in torej traja tukaj že skoraj 5000 let. Ta socialno-nacionalna struktura, ki je starejša od egiptanskih piramid, naj bi se torej morala prevrniti prav na najobčutljivejši točki Srednje Evrope samo zato, da bi se ohranila na oblasti De Gasperijeva vlada.

Zato mislimo, da je taka zahteva v tolikšnem in tako ostrem nasprotju z osnovnimi socialnimi predpostavkami našega življenja, da nihče, pa tudi ne zavezniki, brez najtežje lastne odgovornosti ne morejo ostati glede tega ravnodušni.

Perfidnost italijanskega predloga je prav v tem, ker hoče izključiti ljudsko glasovanje za alternativno Svobodnega tržaškega ozemlja in dopušta samo glasovanje za Italijo ali Jugoslavijo. Pravimo perfidnost, ker ne moremo verjeti, da se

svetovalci italijanske vlade ne bi zavedali, v koliki meri se vprav zahteva po nadaljevanju italijansko-slovenskega sožitja vjema z zdaj že toliko tisočletij trajajočim zročilom tega prostora.

Italijani se zavzemajo za neko nezdruvo rešitev in se pri tem v polni meri zavedajo, kako nezdruva bi bila taka rešitev in koliko ne le ogorčenja, ampak tudi socialne neurejenosti bi nujno morala izzvati.

Naj se Italijani že nauče, da bi v svojih listih in v svojih poročilih javljali objektivno resnico. Naj se odvadijo o svoji narodni posesti, govoriti neresnico vsaj tedaj kadar te narodne posesti ni. Naj postanejo služabniki resnice, ne pa da se vsiljujejo za njenega gospodarja.

Po političnih nastopih ne zadošča samo diplomatska umetnost: današnje evropske prilike zahtevajo umerjenost v političnih zahtevah.

PORAZ TITOVVSKE KOALICIJE na prvi seji občinskega sveta v Nabrežini

V Nabrežini 16. sept. 1952.

Obetala se nam je »vroča« sejo občinskega sveta v Nabrežini. Govorili so, da se bodo gore tresle, da bo bliskalo in grmelo kot na sodni dan, ko bodo oni — to je titovci — nastopili. Da bo nabrežinski predstavnik Neodvisnih, blagoslovljen po besednjakovih in stari ljubljene titovec, razgalil občinsko upravo in prinesel novi duh pravice, poštenja in demokracije v nabrežinsko občinsko hišo. Vse to smo pričakovali, vse to so nam objubljali, a iz vse te veličastne gore se je rodila le mala, rakitična miš, ki je prva tržaška burja takoj odpihala.

Predno je župan Terčon mogel spregovoriti prvo besedo, je že hotel nabrežinski prerok — občinski svetovalec dr. Skerk — začeti svojo jeremijado. Vendar je moral počakati, da je župan vsaj otvoril se, pozdravil prisotne ter vse navzoče občinske svetovalce povabil na resno, možato in plodonosno debato. Pripravljen je, naj puste ob strani strankarska, osebna in politična nesprotstva, toda gluha ušesa titovcev tega niso hotele razumeti.

Za njim je prevzel besedo dr. Skerk, ki se je pritožil, da je bilo zasedanje občinskega sveta sklica- no kot prvo »redno« zasedanje, a ne kot »izredno«. To so namreč zahtevali on in njegovi »stvarilci«. Podprl je svojo pritožbo sklicujoč se na razne zakone. Potožil je tudi, da niso upoštevali od njih predloženega dnevnega reda, ki je vseboval tri točke: imenovanje tola- mača, proračun, objasnitev in preiskava obtožb svetnika Vizintina proti županu Terčonu.

Očitki opozicije

Med ostalim je omenil, da je župan hotel postaviti občinski svet pred izvršeno dejstvo, kaj je baje hotel poslati proračun občine višjim zaveznim oblastem v Trst, ne da bi ta proračun prej predložil občinskemu svetu. Podčrtal je, da se je s sklicanjem redne seje — ki jo je on nekolikokrat ožigal kot protizakonito — hotel zavleči diskusijo in onemogočiti opoziciji, da bi prišla s svojimi očitki na dan.

Ko je vse to povedal, je dr. Skerk pogledal okrog sebe in očito pričakoval, da se bo občinska hiša z vso občino Devin-Nabrežina pogreznila v bližnje kraške jame. Toda potresa ni bilo, zgodilo se ni nič, le tržaška burja je veselo tulila okrog vogalov.

Župan Terčon je mirno vstal in se bolj mirno odgovoril. V začetku je ugotovil, da se začne doba rednih zasedanj občinskega sveta po zakonu septembra meseca. Zahteva titovcev za izredno sejo je bila postavljena šele 6. septembra, torej, ko je občinski odbor že načelno odločil dan za prvo redno zasedanje, ki bi moralo biti 16. septembra. To je komaj deset dni predložitvi titovske zahteve. Že zaradi tega — je podčrtal župan — ni bilo nikake potrebe po izred-

nem zasedanju. Glede točk dnevnega reda titovcev je omenil, da so v dnevnem redu, ki ga je sestavil občinski odbor, upoštevanе vse tri točke dnevnega reda opozicije.

Na očitke glede proračuna pa je župan Terčon odgovoril, da je ZVU podaljšala rok za predložitev proračuna do 15. oktobra 1952, tako da bo imel občinski svet več kot dovolj časa za diskusijo. Zato je zavrnil obtožbo dr. Skerka kot neutemeljeno.

Tudi podla mahinacija, s katero so titovci poskušali javnosti prikazati, da je zadeva Terčon-Vizintin zapasla, se je izjavila, ko je župan Terčon odgovoril dr. Skerku, da je prav večar tržaška sodnija razpisala obravnavo proti Vizintinu za 23. septembra tega leta.

Občinski svetnik Floridan je pripomnil, da mora sodbo o tožbi Terčona izreči le sodnija, ne pa kakršen koli nadebuden občinski svetovalec.

Kdo naj sodi

Ko je dr. Skerk uvidel, da se njegove nebolgredne politične mahinacije razblinjajo v nič, je začel vidno bledeti in postajati čedalje bolj nervozen. A pravi udarec v živo ga je še čakal. Prišel je kot strela z jasnega, ko je župan privlekel iz žepa listič, na katerem je imel napisano razsodbo italijanske Državne sode. Ta razsodba določa, da ni mogoče sklicati izredne seje občinskega sveta v dobi, ko morajo biti, po zakonu, redne seje, to je spomladi in jeseni.

Ko je dr. Skerk šlihal, kako navoja župan to razsodbo najmerodajnejšega sodišča iz bližnje republike, ki je upravičeno tolažiti italijanski občinski zakon, ki je uvidel, kako porazno je pogorel on in njegova »pravna« teza, se je vsedel in strmel predse... Bled je nemo gledal sonce v zatonu in mislil na svoje nade v »revolucijo« v občinskem svetu, ki so se prav tako kot sonce neusmiljeno pogrezale v morje. Drugi titovski občinski svetovalci so molčali in gledali nemega »svodjo«. Le kraška burja je neusmiljeno tulila naprej...

Ko je bila vojska porazena in bitka izgubljena, ko novi prerok ni več dal od sebe niti glasu, se je vendarle zdrnil njegov pomočnik, titovec Srečko Colja. Zapretil je, da se bodo »oni« vzdružili glasovanja, ker je to, njihova pravica. Ubogi Colja je verjetno upal, da se ga bo župan ustrašil! A kako se more človek bati ljudi, ki jih je težko jemati resno? Nihče se vas ne boji, nihče ne trepeta več pred vami! Kje so prelepi časi vsemo- gočne Ozne, tov. Colja?

Mali »intermezoo« je vendarle dal možnost dr. Skerku, da je prišel spet do sapa in začel na ves glas zahtevati, naj nekaj pride na zapisnik. Pozabil je že spet, da ni na sodniji, ampak v občinskem svetu, kjer pride prav vse na zapisnik. Župan mu je hotel to lepo razložiti, mirno in s preprostimi be-

Jesenski zbor SDZ

SDZ priredi tudi letos svoj tradicionalni jesenski zbor in ljudsko slavlje, dne 21. septembra 1952, na Opčinah, ob 16. uri, za pokopališčem. Letošnja manifestacija SDZ sovпада v čas najusodnejših odločitev vprašanja našega obstoja.

Ob tej priliki bomo vsi Slovenci tega ozemlja najenergičnejše protestirali proti:

- 1) Vsakršnemu razkosanju STO-ja,
- 2) Kakršni koli priključitvi h kateri koli tuji državni skupnosti,
- 3) Solastništvu kakršne koli oblike,
- 4) Kakršnemu koli plebiscitu,
- 5) Vsakemu obnavljanju fašističnih metod požiganja in uničevanja naših kulturnih, gospodarskih in političnih ustanov,
- 6) Slehernemu zapostavljanju in diskriminaciji našega življa na Tržaškem.

Zahtevali pa bomo popolno uveljavljanje Svobodnega tržaškega ozemlja in brezkompromisno spoštovanje mirovne pogodbe z Italijo, kar edino odgovarja življenjskim potrebam STO-ja in potrebam njegovega širokega zaledja.

Z množično prisotnostjo vseh Slovencev tukajšnjega ozemlja, ki so z nami v teh življenjskih vprašanjih istih misli neglede na politično prepričanje, bomo pred vsem svetom prav v teh dneh izpričali svojo naravno in pravično zahtevo, da politični odločevalci predvsem upoštevajo voljo avtohtonih Slovencev na tem ozemlju.

Govorilo bo več govornikov.

Po sporedu ples in zabava. Deloval bo domač buffet.

sedami, ko smo čuli v dvorani mrli glas Srečka Colje: »Pusti Skerk, to je demokracija.« S tem je bil dosežen višek humorja na zasedanju občinskega sveta: titovec, ki hoče učiti sopotnika, kaj je demokracija!...

Zadeva o tolaču - propagandistični trik

Citali so zapisnik, ki je soglasno odobren. Nato je začelo zasedanje po dnevnem redu. Najprej je obč. svet odobril potrošnja 500.000 lir za popravilo strehe občinskega splotja, nato so prešli na debato o imenovanju tolača za občinski svet.

Ob začetku debate smo prisostvovali novi obliki iste igre. Le »primadonaa« je bila druga. Prej je imel glavno vlogo »neodvisnik« dr. Skerk, zdaj jo pa je prevzel »krščanski socialist« Drago Legiša. Res čudna so božja pota! Nekateri vodijo celo iz domobranstva v Titov objem tako enostavno, kot bi človek rekel Amen... Včeraj, ko smo gledali Drago Legiša, ki kraljuje (sedi namreč v sredini) med titovci, nam je misel nehote zašla do škofa Vovka. Prvi trenutek ni smo razumeli, kaj lahko družji ljudji, ki so hoteli ljubljanskega škofa živga sežgati, s človekom, ki trdi, da je »krščanski socialist«. Ni nam šlo v glavo, kaj neki lahko brati ljudi tako različen nazorov. Ko smo pa pomislili, da Drago Legiša ni član bivše SKSZ, temveč član »Besednjakove SKSZ«, nam se bilo marsikaj jasno. In ko smo se spomnili na potovanje dr. Besednjaka po Jugoslaviji, s katerega se je nedavno vrnil, nam je bilo vse jasno. Razumeli smo, kako je mogoče, da Drago Legiša sedi med titovci, kako se on lahko krasno počuti med njimi, da celo bolje, kot se je nekdanj med domobranci. In dokončno smo razumeli, da nekateri člani vodstva Besednjakove SKSZ nimajo nič skupnega s škofom Vovkom, nič skupega z neštetimi duhovniki, ki jih Titov režim preganja, muči in uničuje, nič skupnega z obrambo katoliške Cerkve, nič skupnega z onimi, ki branijo vero svojih pradedov.

V debati k imenovanju tolača je župan Terčon podčrtal, da je do zdaj vršil ta posel na občini Franc Gruden, ki je občinski uslužbenec, in da občinska uprava zato misli, da ne bi bilo upravičeno nalagati novo breme občinski blaginji z nastavitvijo novega tolača. Dodal je, da nov tolač ni potreben, ker je v občinskem svetu 19 slovenskih občinskih svetovalcev in samo en Italijan, ki pa prav dobro razume naš jezik. Zato je predlagal, naj svet imenuje Grudna za tolača.

Takrat je spregovoril namesto dr. Skerka Drago Legiša. Z monotonim glasom je prebral vnaprej sestavljen »govor«, ki je nešteto krat omenjal neka anačelna vprašanja. Trdil je, da ni potrebno, da bi nov tolač obremenjeval občins-

skih financ, ker da ta posel bi moral itak vršiti občinski tajnik, ki bi moral obvladati oboja jezika. Predlagal je tudi, naj se imenujajo komisija treh članov, ki naj predloži Predsedništvu cone načrt za rešitev problema usposobljenosti občinskega tajnika. Strinj! se je pa s tem, naj občinski svet »nenuje« za tolača Grudna, ker da »te zadeve ni mogoče zdaj drugače rešiti«.

Upravičeno se lahko vprašamo, čemu toliko besed, če se končno Legiša strinja z županovim predlogom? Odgovor na to nam je dal Primorski dnevnik od 17. tega meseca, ki prča, da je bila vsa »materaa« o tolaču enostavni propagandistični trik titovcev. Ta trik je dal možnost Primorskemu dnevniku, da naslovio omenjeni članek z mastnimi črkami »SDZ in kominformisti glasovali za italijanskega občinskega tajnika«. Da je to laž, najboljše ve sam pisec članka in je prisotni. Da hudič v sili muhe žre, je star slovenski pregovor. Zato ni nič čudnega, če mora »resnicoljubna« Primorski dnevnik tako nesramno lagati, da zakrije katastrofalni poraz titovcev na tej seji občinskega sveta v Nabrežini. Laž je pa tem ogabnejša, ker so svetniki SDZ glasovali za tolača Grudna, ki je Slovenec. O glasovanju za italijanskega tajnika« se je sanjalo le v bolnih glavah gospodov pri Primorskem dnevniku. Če Titov štab v Trstu in razni sopotniki mislijo, da bodo s takimi lažmi pridobili Nabrežince, se motijo!

Na tajni seji je občinski svet zaključil debato s tem, da je imenoval za tolača Franca Grudna.

Dolžnosti občinskih svetovalcev

Druga točka dnevnega reda je obravnavala odstopitev občinskih zemljišč raznim zasebnikom. Dr. Skerk je zahteval, naj se diskusija o tej točki preloži za 14 dni. Župan je bil mnenja, da je problem zelo nujen, ker se s prodajo zemljišč omogoči občanem, da si zidajo hišice, in se s tem rešuje stanovanjska kriza. Dr. Skerk je vztrajal pri svojem predlogu, češ da bi morale občinska uprava staviti vse načrte teh nameravanih prodaj na vpogled občinskim svetovalcem pet dni pred sejo občinskega sveta. »kot to zahteva zakon«. Tu smo prisostvovali zadnjemu današnjemu porazu nabrežinskega preroka.

Tokrat je bil udarec tako hud, da ga ni prebolel do konca seje. Izjavljanju dr. Skerka je odgovoril gospod župan takole:

»Gospodje svetovalci opozicije naj vedo in pomnijo, da so bili vsi načrti, o katerih govori dr. Skerk, na razpolago obč. svetnikom ne samo 5 dni, ampak cela dva tedna pred sejo. Gospoda dr. Skerk in Legiša, ki — kot se zdi — edina tolažnica mnenja Titove skupine, naj vesta, da sta bila v tem roku dolžna pregledati načrte in se

(Konec na 4. strani)

VESTI z GORIŠKEGA

Italijan Gigliotti piše „zgodovino“

Kar so delali Italijani po Sloveniji in Jugoslaviji sploh, kjer so pobijali naše ljudstvo in požigali naše domove, da bi zmanjšali življenjskost naroda, to Italijanski „zgodovinar“ Gigliotti pripisuje slovenskim borcem na Primorskem, ki so se borili za svojo svobodo

Neki Felice Gigliotti je pred tedni dal v javnost edini produkt, ki ga zmore je kdor je živel in mislil v senci fašistične italijanske šole, ki je bolj nesramno kot prej, da je treba potvarjati tudi najslabše zgodovino, ko gre za obrambo „svete matere Italije“.

Naslov knjižice je GORIZIA CIMERO SENZA CROCI.

Tako skuša zdaj omenjeni Gigliotti s svojo revno knjižico po svoje tolmačiti nekatere dogodke, ki so se v zadnji vojni odigrali na Goriškem. Glavni njegov namen pa je dokazati, da so bili Italijani žrtve „barbarskih Slovencev in ne obratno! In to ne glede na dejstvo, da je že ves svet prepričan o grozodejstvih, ki so jih Italijani zagrešili na slovenski zemlji že od leta 1915 dalje, toliko res, da se je tudi spričo teh grozodejstev ves svet uprl in fašizmu napovedal smrt, ki je ta v imenu italijanske tritisočletne omike z orožjem napadal mirujoč narod, kot je tudi slovenski, ki ga seveda Gigliotti po fašističnem italijanskem slogu imenuje „barbarskega“, ker se je upal braniti pred krvoločnimi razbojniki, ki so ko hišne ubijali naše brate in sestre, pustili našo zemljo in požigali naše domove.

Nadalje piše Gigliotti, da so se goriški Italijani septembra 1947 bali, da navedejo na Gorico Jugoslavi, zato so to na svojstven način preprečili. V resnici pa so Italijani 15. in 16. septembra 1947 navedli na goriške Slovence, vdrali v njihova stanovanja in rušili, kar jim je prišlo pod roko. Vsega skupaj so v teh dveh dneh Slovencev napravili Italijani za 60 milijonov liš škoda, ki je njihove noče povrniti. To nasilje so Italijani izvršili pod nosom svoje policije iz gole mrznosti do Slovencev! V Brdih pa so maja 1944 Nemci in Italijanski fašisti žive zažgali kar devetnajst oseb!!

Od velikega sramu, ki ga je fašistična italijanska armada doživela na slovenski zemlji pred slovenskimi sicer skromno opremljenimi, toda junaki navdahnjenimi borci in sploh pred vsem slovenskim ljudstvom, katero je ta italijanska armada s svojo krutostjo podžgala v odločen odpor, skušajo zdaj razni „zgodovinarji“, kot je Gigliotti, dokazovati „barbarske Slovence“, katerih naj bi Italijani bili žrtve. Zelo se seveda po njegovem bilit Italijani vselej, ko so doživeli kak neuspeh, ali kako dobro zasluženo plačilo na svojem nesramnem pohodu po naši zemlji.

Po takem načinu presojanja dogodkov so bili Italijani žrtve „barbarskega“ tudi, ko so septembra 1943 leta bežali od povsod, in jih je naše ljudstvo, po njih trpinčeno in mučeno, skrivalo pred Nemci, ki so jih tedaj zasledovali, da jim šalo plačilo za izdajstvo. Tako so namreč pravili Nemci „tistih usodnih tednih! A naše slovensko „barbarsko“ ljudstvo, ki je od strani italijanske vojske doživelo vse gorje, kar pričajo vse slovenske vasi z Ustjami in Uhanjami na čelu, ter stotine koncentracijskih taborišč od Raba do Gonarsa in dol v Italijo, v katerih so mučeniške smrti ginevali naši bratje na tisoče, to naše „barbarsko“ ljudstvo se je uemilo italijanskim bežecem vojakov in častnikov ter jih je skrivalo in krepčalo, da niso padli v roke Nemcem!!

Takrat bi bili morali junaki, kot je Gigliotti, braniti svoje ideale! In v Jugoslaviji? Ali niso „am“ cele divizije italijanske vojske sklenile raje premirje z raznimi odredi jugoslovanskih borcev, kot bi se z njimi borile?

V svoji knjigi trdi italijanski „zgodovinar“ Gigliotti, da so spomenik padlim Italijanom v ljudskem vrtu v Gorici zrušili belogardisti z municijo, ki so jo nudili Nemci. Ne glede na dejstvo, da še danes ni ugotovljeno, kdo je pravzaprav zrušil ta spomenik, se upa Gigliotti lažno in brez vsakega dokaza natisniti v knjigi tako trditve. Gotovo je le eno: spomenik je bil porušen z eksplozijo drugo noč po atentatu, ki je bil izvršen na Slovence ob priliki neke njihove kulturne manifestacije, in pri katerem so našle smrt tri osebe! Tega seveda Gigliotti ne omenja, da ne odkrije, kje so barbari doma!

Brez dvoma so atentat izvršili Italijani! In brez dvoma so jim Slovenci odgovorili ne z atentatom na življenje Italijanov, ampak na omenjeni spomenik! Toda pravega dokaza za to ne ni, da bi se moglo reči: ta je bil!

V Trgovskem domu v Gorici so na znanih sešanih plenuma OF

1. 1945 sedeli tudi predstavniki goriških Italijanov, in sicer pristni komunisti, ki so bili prepričani, da nima Italija nič več kaj iskati v teh krajih. Tako močno so bili prepričani, da pride vsa Julijska krajina pod Jugoslavijo tudi skoraj vsi domači italijanski izobraženci, ki so se tega veselili in nekateri tudi učili slovenščine že leta 1944. Spreobrili so se šele, ko so avdieli, da bo v Jugoslaviji vladal komunizem! Tudi tega Gigliotti ne omenja!

„Mena vseh krajev so partizani pohrvatili (serozitizati) pravi Gigliotti in za primer kaže sliko z napisom OSILAVJE. Tudi ta trditve je seveda lažna, ker so bili Italijani tisti, ki so z odlokom od 29. marca 1923, šte. 800, poitalijaničili imena vseh slovenskih krajev. Na Oslavju pri Gorici pa živijo od vedno samo in izključno le Slovenci. Oslavje samo je pristno slovensko ime kraja, kot je pristno slovensko ime kraja GORICA. Tega italijanski „zgodovinar“ Gigliotti ne ve ali noče vedeti, ker je njegova naloga pitati naivne in revne možgane italijanskih šovinistov!

Vsi vemo, kako težko so se slovenski borci prehranjevali in koliko so v tem oziru žrtvovali in trpeli. Italijanski Garibaldinci, ki so taborili v Brdih, pa so prejemale živino iz Furlanije in se hranili skoraj izključno samo z mesom. Toliko je res, da so sili mesa ponujali kmetom v Brdih po dva kg mesa proti enemu kg fižola ali drugega sočiva.

Gigliotti pa lažno pravi na strani 16 svoje knjižice: „Hrana, ki so jo dajali partizanom (italijanskim, op. ur.) je bila neka neslana juha brez soli, medtem ko so se Slovenci hranili z obilnim mesom in polento!“

Na strani 17 trdi Gigliotti, da so slovenski borci bili od avgusta 1944 nedelovni ter so raje pošiljali Italijane v bolj nevarne in riskantne akcije, da bi se Italijani na ta način izbrali. Tako bi Slovenci imeli po končani vojni gotovo oblast nad italijanskim ozemljem!

Kar so delali Italijani po Sloveniji in Jugoslaviji sploh, kjer so pobijali naše ljudstvo in požigali naše domove, da bi zmanjšali življenjskost naroda, to Italijanski „zgodovinar“ Gigliotti pripisuje slovenskim borcem na Primorskem!

Poleg tega prikazuje Gigliotti slike mrtvih alincev na bojnem polju in se pritožuje, da so jih partizani pobili kot ujetnike. To on trdi, ne zna pa tudi dokazati! Sicer pa: ali niso ujetnikov pobijali tudi Italijanski partizanti? Tako je pač bila partizanska vojna. Ona ni imela taborišč za ujetnike! In: ali niso ujetnike, vojske

in civiliste, pobijali tudi fašisti? Proces v Milanu proti komandantom fašistične divizije „Tagliamento“ se je zaključil pred dvema tednoma z njihovo obsodbo zaradi strašnih grozodejstev, ki so jih bili zagrešili nad italijanskimi zajetimi patrioti in civilisti!!! V spisih tega procesa najde Gigliotti gradivo za desetkrat bolj debelo knjigo o zgodovini italijanskega barbarstva. Tja naj gre v šolo!

In zaključimo: kar se v maju 1945 odpeljanih tiče, prosimo Gigliottija, naj doseže od goriške prefektore in županstva objavo imenika vseh odpeljanih, da bo javnost vedela, koliko od teh je bilo Italijanov in fašistov ter koliko Slovencev! Povemo mu pa lahko že zdaj, da so Italijani odpeljali v razna taborišča več deset tisoč Slovencev, od katerih se jih večina ni vrnila več, ker so umrli od lakote in trpljenja. Na otoku Rabu jih je umrlo 12.000, v taborišču v Gonarsu pa je 27. aprila 1943 umrla mala Režika Mihelič, ki se je rodila v taborišču na Rabu komaj sedem mesecev prej, to je 16. oktobra 1942. Italijanska tritisočletna omika ni prizanesla niti detetu Režiki Mihelič! V teh primerih naj si Gigliotti in njegov ocenjevalec Orlando iščeta viře za zgodovino barbarstva!

„Tovariš“ Pavlin podira kjer svet. Bratuž gradi

Primorski dnevnik od petka 12. septembra objavlja med vesimi za Slovence v Italiji in pod naslovom „Izoboljanje dobave vode Oslavju“ sledeče:

„Ker občinske oblasti ne kažejo navdušenja za gradnjo oslavskega vodovoda, ki bi za vedno odstranil z dnevnega reda to nadvse bolečo točko, se morajo Oslavci zadovoljevati z nekaterimi izboljšavami glede preskrbe z vodo, kar naj bi predstavljalo nadomestek za nezpolnjene zahteve. Največ truda je za preskrbo z vodo vložil občinski svetovalec DFS tovariša Pavlin, ki je na županstvu dosegel prevzgoj za avtomobilsko cisterno. Tudi pa je zabeležil še drug važen uspeh: županstvo je po dolgem odlašanju ustrečno zahtevi prebivalstva, da namesti v bližini električne kabine še eno vodovodno pi-pico, ki bo omogočala kmetom, da bodo lahko Oslavci prihajali po vodo z vozovi.“

Naš svetovalec g. Bratuž pa je že 8. maja t. l. vložil na župana zahtevo po nujni napeljavi vode na Oslavje za ljudi in za živino.

IZ DOBERDOBA

Nobene povezave s kominformisti

Primorski dnevnik od nedelje 14. t. m. piše, da je bil občinski svetovalec Cadež od SDZ izvoljen za predsednika ANPI-ja, to je združenja italijanskih partizanov, ki jih vodijo kominformisti, in izjavlja, da se je SDZ povezala s kominformisti.

Take budalosti znajo pisati samo „tovariši“ okoli Primorskega dnevnika in sploh titovski listi. Če je g. Cadež res prevzel mesto predsednika ANPI-ja, je gotovo to storil na svojo roko ter brez vednosti in odobrenja ostalih svetovalec, izvoljenih na lanski Kmetstvo-dejavski listi v Dobrodo. Ti svetovaleci bodo gotovo ukrenili vse potrebno, da se zadeva skrajno in odločno razčisti.

V ostalem pa naj Primorski dnevnik piše raje o tesnem sodelovanju svojih titovcev s kominformisti v Steverjanu, kjer so z odobrenjem DFS iz Gorice vzeli na svojo listo kar dva odločna in odkrita kominformista, od katerih je bil eden tudi izvoljen!

In še to: ali ni Primorski dnevnik nekoč slavil v dolgih člankih vse kominformiste tega sveta? Ali ni pisal celo proti samemu Titu nekaj časa po njegovi obsodi po Kominformu v juniju 1948?

Krivično ravnanje s slov. optanti

Demokracija je že večkrat pisala o krivičnem ravnanju oblasti s slovenskimi optanti, na katere pristiskajo, da se morajo prijaviti na policijski kot tujci, in sicer kot jugoslovanski državljani, čeprav je

po dogovoru med Italijo in Jugoslavijo vsakomur opoja ugodno rešena ter italijansko državljanstvo potrjeno. Tozadevni odloki jugoslovanskega ministrstva so že izročeni italijanskim oblastem.

Sedaj smo izvedeli, da pravzaprav uganjajo sitnost in pritisk na optante samo v Podbošcu in v Sempetru Slovenov, medtem ko se v drugih občinah kaj takega ne dogaja. Gre torej za krajevne šovinistične elemente, ki mislijo, da so gospodarji v državi!

Slovenski begunci s Primorske, bivši italijanski državljani, niso prišli v Sempetrsko in podbošsko občino z namenom, da bi tu razvili proti Italiji. Oni hočejo ostati pošteno in mikroljubni državljani. Dvojne mere pa se v državi ne sme trpeti! Zato zahtevamo, naj vsi oblasti napravijo konec krajevnemu pritisku na slovenske optante v Sempetru in Podbošcu!

Slovenski optanti živijo v teh dveh občinah v dobrih odnosih s prebivalstvom in tudi orožniki jim niso nasprotni. Le par šovinistov, ki večinoma tudi sami govorijo med seboj in v družini slovenski, se šopirijo s svojim prenapetim nacionalizmom in bruhajo strup proti nesrečnim beguncem. Le ti neustrežno pritiskajo na župane in na orožnike, da zahtevajo od optantov, naj se prijavijo za tujce. Od tod krivično zadrževanje odlokov.

Toda prej ali slej bodo vsi optanti dobili odlok v roke in če ga županost v Sempetru in Podbošcu ne bosta spoštovali, ju bodo imeli begunci pravico tožiti.

Vpišite svoje otroke v slovensko šolo

Z novim šolskim letom vpišite vsi Slovenci svoje otroke v slovenske šole, ki so enakopravne italijanskim in vam nudijo priliko, da se otroci nauče obeh jezikov: slovenskega in italijanskega.

V italijanskih šolah slovenščine ne poučujejo!

Ne omahujte in ne pustite se pregovoriti od laških šovinistov in od neznačajnih odpadnikov od našega rodu. Ti so izdali svoj rad; izdali bodo tudi vas!

Slovenski optanti, ki vam ni še mogoče vrniti vaših otrok v slovenske šole, iz katerih jih je „demokracija“ demokracijska Italija krivično izgnala, dajte svoje otroke v slovenske šole v Trst, vsaj tisti, ki vam gospodarske zmožnosti ne delajo preglavic!

Tisti, ki pošiljate svoje slovenske otroke v „Notre Dame“, pošiljate svoje otroke v raznarodovalnico. Vse vaše slovenstvo doma ali pa v trgovini pred slovenskim ljudem vas ne opravičuje in vas ne bo nikoli opravičilo!

Kri ni voda in postati svoje otroke v slovenske šole ne predstavljajo prepreke nad državo Italijo, v kateri živimo kot enakopravni državljani, četudi nas Italija ni še zaščitila s posebnim zakonom, kot ji to veleva ustava.

Svojo vlogo je g. Bratuž utemeljil z dejstvom, da morajo ljudje z Oslavja hoditi daleč dol v Pevmo po vodo, kar predstavlja veliko izgubo časa.

Iz gornjega članka, ki ga je prinesel Primorski dnevnik, izhaja jasno, da je le „tovariš“ Pavlin kriv, da se župan in vsi njegovi večinski svetovalci nočejo odločiti za napeljavo vode na Oslavje. „Tovariš“ Pavlin se namreč liže okoli župana za cisterno vode in ta mu za cisterno vode kaj rad ustreže, ker mu na ta način ni treba ugoditi zahtevi g. Bratuža in potrošiti nekaj denarja za „ščave“ z Oslavja. Le tako naprej, „tovariš“ Pavlin, kar pridno beležite take uspehe, Oslavci pa bodite prepričani, da vam na ta način vode ne bodo napeljali! Za lepšanje korzu in za shode visokosolcev ima župan denarja na razpolago, za vodo Slovencev na Oslavju pa ne! Naj sodoj tisti Oslavci, ki so „tovariš“ Pavlinu po pisanju Primorskega dnevnika hvalileži, da jim je občina nudila prevoz ene cisterne vode in še eno pipico v Pevmi, ne pa na Oslavju!

Izpitni in vpisovanje na slovenskih srednjih šolah

Po določilu prosvetnega ministrstva se izpitni (sprejemni, vstopni, popravni) v jesenskem roku pričnejo na vseh štirih slovenskih srednjih šolah v Gorici 15. septembra ob 8.30 zj. in se bodo vršili v vrstnem redu, ki je objavljen na razglasni deski vsake šole.

Mature se pričnejo 29. septembra.

Vpisovanje za novo šolsko leto 1952-53 se je pričelo 1. septembra in se zaključuje 25. septembra; le za dijake, ki bodo polagali izpite v jesenskem roku, se zaključuje 30. septembra.

Vse podrobnosti glede vpisovanja so razvidne z razglasne deske na šolah.

Tajništva so za morebitna pojasnila odprta vsak dan od 9. do 12. ure.

Po navodilih šolskega skrbništva se obvešča starše, da se bodo vršili izpitni drugega roka na osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom od 25. do 30. t. m.

Istčasno se bo vršilo tudi vpisovanje.

Pri vpisovanju za letnik 1946 sta nujno potrebna: rojstni list in potrdilo o cepitju kozic.

Solsko leto 1952-53 se prične dne 6. oktobra s sv. mašo.

Učiteljski natečaj na Goriškem

Goriško šolsko skrbništvo je razpisalo natečaj z naslovi in izpiti za dvajset učiteljskih mest na Goriškem. Prošnje za pristop k natečaju je treba vložiti do 15. novembra 1952. Šolsko skrbništvo nudi vsa pojasnila in navodila.

GOSPODARSTVO

Nasveti za trgatev

V vinorodnih krajih — kakor so pri nas — je trgategv za kmeta najlepši čas v letu. Vsak drugi pridelek je za našega Brica in Vipavca bolj postranskega pomena. Res ni prav, da povečini vsi kmetje polagajo največ pozornosti na grozdju! Ko bi tako dosledno pazno polagali tudi sadju, bi bili njihovi dohodki gotovo boljši.

Torej trgategv se nam bliža. Skoraj po vseh naših vinorodnih krajih se letos obeta dobra, ponekod celo bogata letina. Zaradi vremenskih prilik pa letos grozdje le počasi dozoreva. Tudi bo spozdije najbrž nekoliko gnilo. Svetovati pa je, naj se nihče ne prenaagli s trgatvijo. Vedeti moramo namreč, da pridobiva grozdje v zadnjih dneh zorenja največ sladkorja.

Grozdje je dozorelo, kadar začne pecelj leseneti, to je postaja rujav, kakor so dozoreli trtni poganjki. Sicer pa vsak izkušen kmet spozna dozorelost grozdja po okusu. Torej trgati bomo, ko bo grozdje popolnoma dozorelo.

V tem predčasu, recimo štirih tednov, bomo pa predvsem pregledali vinske sode in vso za trgategv potrebno posodo. Poskrbeli bomo za takojšnjo izvršitev morebitnih potrebnih popravil. Zlasti pa bomo vso pažno posvetili morebitnim „bolnim“ sodom, to je takim, ki imajo duh po plesni ali kislu, itd. in pa morebitnim novim posodam.

Plesen, kis in druge kvarne duhove odpravimo iz sodov najenostavneje in najučinkoviteje s parjenjem. S parjenjem izperemo tudi nove sode in drugo vinsko posodo.

Parjenje pa opravimo na sledeči način: posodo postavimo nekoliko od tal, obrnjeno z vrhom navzdol. Nato nastavimo cev parnega kotla v luknjo, ki nam pri sodu služi za iztakanje. Seveda bomo pustili luknjo za veko odprto, da se bo skozi njo izcejala voda, ki se v sodu nabere zaradi parjenja. Parili pa bomo tako dolgo, dokler postane zunanji deli dog zelo topli, kar dosežemo po 1-2 urah, kakor je pač velik parni kotel.

Ko smo to opravili, bomo posode oprali s svežo vodo. Nove sode pa moremo izprati tudi samo z jedko sodo („soda caustica“). Zavremo za vsakih 100 l vsebine sode približno 10-15 l vode. V vodi raztopimo po 2-3 kg sode na 100 l. Vrelo vodo vlijemo v sod, ga dobro zamašimo in nato vrtimo na vse strani, da voda v sodu oblije prav ves les. To ponavljamo nekajkrat skozi 24 ur, nakar izcedimo iz sode vodo in ga operemo s čisto vodo. Tudi za parjenje zdravih sodov bomo vreli vodi dodali 1 odst. sode, da uničimo morebitna bolezenska legla v njih. Kjer ni parnega kotla na razpolago, opravimo isto delo z večkratnim parjenjem sodov z vrelo vodo in sodo.

Plesnivost pa lahko odpravimo tudi z žganjem v notranjosti. V ta namen izbijemo dno, v notranjost sode denemo nekoliko suhe slame, ki jo zažgemo, in nato sod valimo, da obvarujemo doge premočnega ožganja ali celo izgorelosti. Enako bomo izbito dno ožgali s slamo. Zganje mora trajati tako dolgo, da postane sod na zunanji strani močno toplel. Ko smo to dosegli, bomo vse ožgane dele dobro ostrgali in vložili izbito dno. Po tem delu bomo tak sod oprali z mrzlo vodo, ki ji dodamo po 3 kg žveplene kisline (sodio solforico) na 100 l vode. Končno izpiranje pa opravimo s samo mrzlo vodo.

Plesnivost in pa sode, v katerih so bila tudi drugače pokvarjena vina, lahko čistimo tudi samo z vodo in 1 o/ooo hipermangana; to se pravi, da na vsakih 10 l vode dodamo po 1 gr hipermangana. Tega slednjega kupimo v lekarni. Delo opravimo na sledeči enostavni način: sod napolnimo z vodo, v katero vsujemo odgovarjajočo količino hipermangana. Tako vodo pustimo v sodu najmanj 3 dni in med tem časom sod večkrat obračamo, ker bi se sicer hipermangan sesedel. Končno bomo tudi take sode, ki so izprane s samo vodo.

Vse, na kakršni koli način zdravljene sode bomo pred uporabo zaviniili. V ta namen zavremo v vodi nekoliko dobrih tropin ali par tistisenth grozdov; to vlijemo v sod, ki ga nato nekaj ur valjamo naokrog.

Zavustavili smo se nekoliko obširneje pri tem poglavju. Toda vsi vemo, da le iz popolnoma zdravega sode bomo natočili zdravega vina!

Pred uporabo na bomo sode tudi na zunanji strani očistili. Onemogočimo jih s krtačo; namažemo les z lanenim oljem in obroč s črnim ali rdečim lakom. Pred uporabo

rabo bomo tudi železni pod stiskalnice prevlekli z belim lakom, da se ne bo rjavina pomešala z mostom, kar bi imelo za posledico porjavlost — oksidiranje vina.

Vse to smo hoteli napisati za predpripravo k trgatvi. Spodaj pa bomo opisali, kako moramo ravnati z mostom, da ohranimo vina zdrava in trljiva.

Pri tem pa nemogo opozoriti premariskatega od naših kmetov, naj se sprijazni z duhom časa, ki znači napredek zgrajstvene vede!

Kakor se moramo napredu zdravstva zahaniti vedno visjemu starostnemu povprečju človeka, prav tako bo pameten in napreden kmet uveljavil tak napredek za izboljšanje in celo popolno ohranitev svojega najzdravnejšega pridelka: vina.

Predno sode vketimo, moramo zidovje v kleti pobeliti z apneam mlekom, ki mu dodamo tudi 1 o/oo modre galice. Lesene dele, okna in vrata ter tudi podstavno tramovje, pa bomo oprali z lugom ali samo z vrelo vodo z dodatkom 1 odst. sode. Sploh naj bo klet čista vsestransko, da obvarujemo kipeči most pred okužitvijo. Kjer so v kleti morebiti tla zemljena — kar bi ne smelo biti — bomo na tla potrosili apneni prah ali mavc (gips), ki vsrkujeta vlago.

Zaradi trajajočega deževja nam letos grozdje začneja gniti. Kljub temu pa moramo paziti, da se ne prenaagli s trgatvijo, ker bi s tem izgubilo grozdje na sladkorju in s tem na odstotku alkohola. Nadalje je tudi važno, da ne trgamo mokrega grozdja — bodisi od dežja ali rose — ker bi to znižalo sladkorni odstotek mošta oziroma vina.

Da nam bo most gotovo popolnoma povrel in da si ohranimo vina zdrava, bomo ravnali takole:

Na grozdje, ki ga bomo med dnem natrgali in sproti zmastili z milino, bomo vsakokrat potresli po kakih 5 gr bisulfitu na 100 kg grozdja. Ko nalijemo most v sod, bomo dodali še po 5 gr bisulfitu na 100 litrov. Soda ne napolnimo do vrha, temveč do kakih 15 cm pod vrhom in ga zamašimo s kipečo pilko. Ta mora biti neprodušno pritrjena, da bi ne uhajal zrak do mošta. S tem obvarujemo most raznih škodljivih bakterij, ki so v zraku, in bi lahko okvarili vino. Le kdor nima vrelnih pilk, lahko prekrije veko luknjo z žakličem, napolnjenim s peskom.

Namesto bisulfitu je zelo priporočljiva uporaba žveplenokislega amonijevga fosfata (azolfosfata ammoniac), ker ta nudi hrano zdravim vrelnim glivicam, medtem ko uničuje slabe glivice. Žveplenokislega amonijevga fosfata bomo dodali po 25-35 gr na 100 kg, kakor je pač grozdje bolj ali manj gnilo. Vso količino je najbolje potrositi že med dnem v presledkih med masčenjem. Kjer pa se še niso dokopali do mastnega mlina in mastijo še z nogami, naj vso količino potrosijo pred masčenjem po vrhu grozdja in polijejo z mostom, ki se odloči iz čebra. Tudi tak most bomo vreli s pripomočkom vrelnih pilk. Kar se tiče pršenine, so mnjenja različna. Po mojem izkustvu pa je prav, da vso pravešvino dodamo sorazmerno moštu; zlasti je to nujno potrebno pri „Tokayus“, ki je zelo ubog na česlovin, ter vinski in jabolčni kislini, kar ima za posledico, da ostaja Tokay moten.

Crnemu grozdju bomo tudi dodali bisulfit ali žveplenokislega amonijev fosfat samo v manjši količini. Črno grozdje moramo praviloma rbeljati, to je ločiti jagode od pecljev. S tem dosežemo, da črna vina ne postanejo preveč trda, kar pomeni preveč bogata na česlovin. Črna vina moramo vreti pod tropinami, kar traja 2-3 dni ali kvečjemu 4. Kakor nam pokaže pokušnja: dovreto črna vino avreže, kakor pravimo mi kmetje. Pripomniti moramo še, da so danes priljubljena črna vina, ki so bolj svetla, ker so laže prebavljiva. Ker tudi povrela posnetka črna vina vsebujejo še nekoliko sladkorja, bomo sode zamašili z vrelnimi pilkami ali žaklički s peskom.

Za vretje mošta mora biti v kleti od 16 do 20 stopinj toplote. Kjer toplota ne doseže 16 stopinj, moramo v kleti zakuriti, če hočemo doseči kipeenje in s tem zdravilo vino! To je zelo važno in naj vsak kmet na to pazi. Sele ko bo most povrel, to je nekako o sv. Martinu, kakor so pravili naši dedje, bomo sode napolnili do vrha in zamašili. Naj bi ti nasveti pomagali do vedno večje uveljavitve naših žetih dobrih vin in s tem: v e s e l o t r g a t e v, dragi prijatelj kmetje!

PRAZNE PRETNJE

Pred dnevi je v *Corriere della Sera* izšel kot uvodnik članek ministra Cezarja Merzagore. Članek je bil naslovljen pravzaprav na angleškega zunanjega ministra Edena, ki se je tedaj začel pripravljati na svoj poset Titu.

Anglija — pravi Merzagora — ima v svoji sedanosti in bližnji preteklosti nekoliko dokaj neugodnih doživetij in angleška vlada je napravila nekaj zelo težkih vojaških, tako na primer v Libiji, iz katere je izpila Italijo (Merzagora pa pri tem pozablja, da so bili domačini tisti, ki niso mogli več prenašati italijanskega nasilja), v Iranu, v Egiptu, v vprašanju vrhovnega poveljstva Srednjega vzhoda, v Grčiji in Palestini.

Zato, ker je imela angleška vlada v zadnjem času nesrečno roko, jo pač prijatelji, in med temi ste je Merzagora tudi Italijo, opozarjajo na neprimerne korake, ki bi jih mogel storiti minister Eden. Razgovori, ki se bodo vodili med njim in Titom, bodo po vsej prihk zadevali tudi tržaško vprašanje, ki je tako občutljivo in važno, in glede tega je treba vedeti, da dopušča Italija samo še odgoditev »pravične rešitve«, to je rešitve, ki bo v skladu s pravico Italije in z neizbrisnim italijanskim obelježjem vsega predmetnega področja.

Mislimo, da moremo mirno prezeti Merzagorine vojaško-strokovne razlage o važnosti Italije in nevažnosti Jugoslavije v obrambi Zahoda proti Vzhodu. Ob tem bi se zaustavili šele, ko bi izvedeli, da je bil odstavljen s svojega položaja šef glavnega stana za Srednji vzhod in to mesto postavljen sam Merzagora. Vendar pa ni brez koristi ugotoviti, da vidi Merzagora Italijo zajeto šele v drugi vrsti, in da vidi v Jugoslaviji zelo živahno kominformistično propagando, dočim bi ista po njegovem v primeru vojne v Italiji bila le neznatna; neznatna torej v državni, kjer je komunistična stranka zbrala preko osem milijonov glasov!

Ali pri vsej njegovi težnji po precejevanju kominformizma v Jugoslaviji in podcejevanju istega v Italiji Merzagora ne uide za skrbljenost za posledice, ki bi nastale, če bi zahodne sile odstopile od predloga 20. marca 1948. Ne samo, da De Gasperi ne bi imel več večine v senatu, moral bi celo odstopiti, pače italijanske vlade bi pa pomenil dokajšnjo nesrečo za atlantsko obrambo zaradi novega pravca, ki bi ga od tega trenutka dalje dobila italijanska zunanja politika.

Eden (Merzagora pravi Angleži) naj bo torej previden in naj ne postane gluha za italijanske interese, ker bi to pomenilo okrepitve komunističnega krila in fašističnih desničarjev, katerim bi zapostavljale Italije pomenilo prilivanje olja na ogenj.

V tem članku ministra Merzagore se logiki ne godi prav najbolje. On namreč vidi zelo močan kominformizem v Jugoslaviji, šibkejšega pa v Italiji. Če bi se pa mednarodni položaj Italije poslabšal, bi pa mogel italijanski kominformizem sporedno z neofašizmom doživeti nov uspon. Če pa bi se zaradi, recimo narodne nesreče, kominformizem krepil v Italiji, ali ne smemo pričakovati, da bi se v primeru jugoslovanskega neuspeha v tržaškem vprašanju okrepil tudi v Jugoslaviji? In tedaj bi moglo nastati vprašanje, če bi bil nevarnejši za Zahod uspeh kominformizma v Jugoslaviji ali v Italiji.

Mišljenja smo, da bi pomenilo uspevanje kominformizma v Jugoslaviji usodno nevarnost za zahodno obrambo, dočim bi uspevanje komunističnega v Italiji pomenilo resda zelo neprijetno, nikakor pa ne usodno stvar.

Toda tukaj nastane potreba po nadaljnjem razbistrenju pojmov. Merzagora govori o pravicah Italije, o interesih Italije, o neizbrisnem italijanstvu celotnega tržaškega ozemlja in o tem, da je izvršitev predloga 20. marca 1948 neobhodna.

Po našem mišljenju Italija ne

more imeti več pravic do Trsta, kot pa ji pritiče po svobodni odločitvi samega prebivalstva, kajti načelo samoodločitve je pač vrhovno načelo Združenih narodov, in pravico do samoodločbe imajo tudi na tem ozemlju v isti meri slovenske občine, in to tembolj, ker so Slovani (Slovenci in Hrvati) tukaj starejši, dočim predstavljajo Italijani po dobrem delu priseljeno prebivalstvo. Šele ko se bo tukajšnje prebivalstvo brez pomoči dopremljenih glavarjev izrazilo za priključitev vsega ozemlja Italiji, se bo Italija mogla sklicevati na načelo samoodločbe. Dosedanji volilni rezultati in o tem govorijo ne prožijo prepričljivega dokaza.

Nihče ne misli osporavati, da Italija v Trstu nima svojih interesov. Razlikovati je treba med gospodarskimi in narodnimi interesi ter tudi tega ne smemo pozabiti, da ji nihče ne misli posegati niti v ene, niti v druge, enako kakor so bili za časa, ko je bil Trst v položaju svobodnega mesta, italijanski gospodarski in narodni interesi v izdatni meri zaščiteni. Tudi v šolstvu in v gospodarstvu je italijanski živelj v tistem času užival največje ugodnosti, res da ne v obliki nacionalnega finančnega monopola, ki bi bil nam vsilil družabno in gospodarsko suženjstvo v popolnem neskladu z načeli osebnosti in imovinske svobode. V Trstu je tedaj življenje potekalo v dokaj bolji zdravni obliki gospodarskega tekovanja, ki je ustvarjalo kaj pozitivne življenjske možnosti našim in v še večji meri doseljencem iz italijanskih krajev.

Merzagora s tem pokaže, da kaj malo pozna tukajšnje prilike, ko imperativno zahteva, da se vprašanje Trsta mora rešiti tako, kakor bi to odgovarjalo politični potrebi okrepitve ogrožene italijanske vlade.

Če je sicer ohranitev današnjega režima v Italiji z mnogih vidikov zaželena, to še ni argument za reševanje vprašanja Trsta. Zakaj pa naj bi bil Trst žrtvovan potrebi afirmacije De Gasperija? Če naj Italijanska vlada res stoji in pade s tržaškim vprašanjem, mora sama sebi pripisati posledice iz razloga, ker ga je napačno postavila.

Saj nihče ne gre za tem, da bi Italijanem v Trstu osporavali pravice, ki izhajajo iz volje Tržčanov in iz njihove politične usmeritve.

Toda te pravice tržaških Italijanov nikakor ne smejo pomeniti, da je njim dovoljeno nam vsiljevati svoje šole, svoje gospodarstvo in svojo politiko, in to prav nam, ki tukaj na tej zemlji živimo že toliko stoletij.

Tisto, kar je v razlagah italijanskih politikov, kadar govorijo o Trstu, nezdravo, je podčrtavanje pravic in krivic, ki se s tako ali drugačno rešitvijo prizadenejo Italiji. Pozablja pa, da v tem primeru ne gre za zmago ali poraz Italije, ali Jugoslavije, ampak da gre za najosnovnejše koristi tržaškega prebivalstva in prebivalstva vsega tistega prostora, ki mu je Trst izhodišče. Saj Trsta niso zgradili v korist Italije, ampak za svoje lastne in za potrebe njegovega zaledja. In danes je treba najti rešitev, ki bo najbolje služila Trstu.

Merzagora naj se torej nauči, da bo na Trst gledal z mirnega, vzvišenega stališča, ki bi odgovarjalo dostojanstvu velikega kulturnega naroda, za kakršnega smatramo italijanski, in ne s stališča kratkovidne in malenkostne strankarske politike ter pristranskih monopolističnih teženj raznih bank in industrijalcev, oziroma genoveške in

benečanske protitržaške konkurence. Naj nam raje z živim primerom pokaže, da podpis Italije na mirovni pogodbi ne pomeni samo izvestno količino potrošenega črnila, in da Italija — spoštujejo ta podpis — zares zasluži pravico do spoštovanja s strani vsega sveta. To bi bile res vzvišene pa tudi koristne geste! Kajti v svetu, ki se izpoveduje proti grobem zakonitosti, močnejšega, Merzagorine pretnje o vprašanju uveljavljanja predloga od 20. marca 1948 zvenijo in morajo zveneti kot poziv na one činitelje, ki so bili značilni za mračnost srednjega veka.

In tak poziv na zakon o paralelogramu sil ne more doseči drugega kot začudenje vseh onih, ki dobro vedo, v kolikšni meri je današnja Italija vezana na Zahod. Potovanje ministra Pelle pomeni — in tega se najbolj zaveda Merzagora — poziv na ameriško dobrohotnost.

Tudi nam zelo diskretne vesti kažejo prizadevanja italijanskih gospodarskih krogov v severni Afriki, v Siriji in v Iranu. Vsi ti interesi so tako važni, da je kaj težko verjeti, da bi jih Italija bila pripravljena žrtvovati za Trst.

Zato je verjetnost, da se bodo ljudje v Italiji končno le pomirili z dejstvi, ki so edina osnova za vsako rešitev, in da so zatorej pretnje ministra Merzagore prilično brez pomena.

A. D.

„SLOVENIJA“ O DR. E. BESEDNJAKU

Komunistična taktika na Primorskem

Slovenija, glasilo Slovenske katoliške skupnosti, ki izhaja kot priloga dnevnika Ameriška domovina v Clevelandu, je objavila dne 11. avgusta t. l. v svoji 14. številki pod gornjim naslovom uvodnik, ki ga zaradi njegove pomembnosti ponatiskujemo. Le na treh, z narekovani označenih mestih smo nadomestili ostrejša izraza z milejšimi besedami, da se izogne morebitni zakonski odgovornosti. Op. ur.

Pri zadnjem obnem zboru Krščanske socialne zveze v Trstu so nekateri krogi nekako vrinili v njen novi odbor dr. Engelberta Besednjaka in nekaj njegovih soimšljenikov. Ob tem dogodku smo bili vsi katoliški in narodno čuteči Slovenci presenečeni, tako oni v domovini kot tudi vsi mi izvenje. V vseh protikomunističnih krogih je izid tega obnega zbora napravil vtis, da skuša sedaj komunizem razkrojiti slovensko katoliško narodno skupnost na Primorskem na način, kot je svojčas razbil enotnost slovenskega naroda v najtežjih časih njegove zgodovine potom tako zvanega »krščansko-socialističnega gibanja«.

Prijateljsko razmerje dr. Besednjaka do Titovega režima v Jugoslaviji je splošno znano. Nekako pred dobrima dvema letoma se je

iz Beograda preselil z jugoslovanskim potnim listom na Svobodno tržaško ozemlje. Da komunistična partija Jugoslavije ni pustila ali poslala dr. Besednjaka iz države brez določene naloge, je moralo biti takoj vsakemu političnemu abcedarju jasno. Zadnje čase pa smo izvedeli iz zanesljivega vira, da se je nekdo iz bližnje Titove okolice izjavil, da je vlada poslala dr. Besednjaka v Trst z nalogo, da razbije slovensko katoliško skupnost na Primorskem.

Po svojem prihodu iz Titovine je dr. Besednjak skušal najprej izvesti svoje načrte na Gorškem. Z nekaterimi svojimi pomočniki je naperil najtežje topove na Katoliški glas v Gorici, ki ga je skušal spraviti v roke svojih zaupnikov, in tako doseči, da bi list menjal svojo odločno protikomunistično smer. Dobiti je hotel vpliv na vse katoliško politično in prosvetno delovanje v Gorici. Ker se mu to tam ni posrečilo, je pričel minirati Slovensko krščansko socialno zvezo v Trstu. »Pregovorila je par slovenskih duhovnikov v Trstu, ki pač niso spregledali njegovih namenov, da so pristali na njegov vstop in v izvolitev v SKSZ.

Na občni zbor SKSZ je pripeljal iz Gorice dr. Biteznič, ki je desna roka dr. Besednjaka, nekaj svojih ljudi, ki niso niti člani društva. Tam je dr. Besednjak (... ..) dosegel, da je bil izvoljen z nekaterimi svojimi pristaji v odbor SKSZ. Sicer je bil izvoljen le kot pamešnik društvenega tajnika, navadni ljudje so opravičevali to njegovo izvolitev, da itak ni do bil nobenega vplivnega mesta v odboru, toda zadnje čase se opaža, da dr. Besednjak vedno bolj stopa v ospredje kot nekaj zastopnik SKSZ. Tako beremo n. pr. v komunističnem *Primorskem dnevniku* v Trstu z dne 22. julija t. l., da je Osvobodilna fronta poslala pismo glede sporazuma med tržaškimi sloveskimi strankami za SKSZ v roke — dr. Engelberta Besednjaka ...

Med Slovenci vedno bolj raste prepričanje, »kakor da bi bile dr. Besednjak le podaljšana roka Titovega komunističnega režima na Svob. trž. ozemlju. Vse kaže, da se sedaj pripravlja podoben manever tudi na Gorškem, kjer je dr. Biteznič s svojimi pristaji najzvestejši pomočnik dr. Besednjaku.

Mi se zelo čudimo, da nekateri ljudje iz katoliških vrst po tolikih izkušnjah še sedaj niso spoznali taktike komunizma, posebno žal pa nam je, da je nekaj takih oseb tudi med duhovniki.

V Sloveniji je krščansko socialno gibanje igralo vlogo trojanskega konja, potem katerega je komunizem vdrl v katoliške vrste, jih razkrojil in tako mogel izvesti komunistično revolucijo. Isto taktiko izvaja sedaj na Primorskem.

Za vsakega katoličana, ki ima kolikšak katoliške in narodne zavesti, bi moralo veljati pravilo, da za nas ni nobenega skupnega dela s komunizmom in ne s komunisti, pa tudi ne z onimi »krščanskimi socialisti«, ki so pripraga in maska komunizma. Kdor se druži s to Marksovo bratovščino, je sovražnik in izdajalec slovenskega naroda, katerega velika večina odklanja komunistično krvavo nasilje in uničevanje slovenskega življa.

Vsako slovensko narodno in katoliško društvo bi moralo pomešti iz svoje srede vse komuniste in vse filokomuniste, kakor delajo to tu v Združenih državah organizacije veteranov in delavske unije. Tudi če bi kak filokomunist nosil kolobar in talar, ga je treba izločiti iz naših organizacij, da ne bo delal zgage kot Mikuž, Lampret, dr. Ivo Juvančič in komp.

(Konec na 4. strani)

Tvornost naše šolske mladine

Mladinsko letovanje SDD na Repentabru se je približalo h koncu. Otroci so se okrepili z dobro hrano in gibanjem v naravi. Nekateri so skoraj pozabili na drago mamico, ki jih je doma gotovo že težko pričakovala. Da bi tudi starešem pokazali, kako lepo je bilo na letovanju, so otroci priredili za vesel konec svojo otroško akademijo.

V nedeljo, 7. septembra, se je zbrala na Repentabru precejšnja skupina tržaških mamic, očetov in mnogo prijateljev naše mladine. Seveda moramo pohvaliti tudi domačine, ki so res številno prihiteli v šolo. Naši letovalci pa so se že pripravljali za svoj nastop. Stareši prijatelji in znanoci so napolnili precej veliko dvorano, kjer so opazili okusno pripravljen oder. Ob napovednem času je stopil najstarejši izmed otrok, Saško Rudolf, na oder in naznanil, da pri-

čenjajo s svojim sporedom. Prireditelj je bila otroška, zato so jo tudi otroci sami vodili in napovedovali posamezne točke. Po običajnem pozdravu je Saško deklamiral Albrechtovo pesem Čez sto let. Začetek je bil malce nervozen. Nato pa je njegov glas s pesmijo spraveval nas vse: »Ali bo naš narod še zvest ostal svoji rodni slovenski zemlji? ...«

Odgovor njegovemu vprašanju sta podala v deklamaciji Marica in Tom Marc. V prikupni slovenski narodni noši sta odgovorili: »Narodna noša naj bo simbol slovenske zavesti. Ostanimo trdni in zavedni Slovenci, kot so bili naši dedje, ko so se nosili ta oblačila.«

Poslušalci so nagradili oba nastopajoča z burnim ploskanjem. Nato je zbor zapel tri pesmi: Zeleni gozd je ločev raj, Pojte, pojte, drobne ptice in En hribček bom kupil.

Majhni otroci so vedno srčkani. Zato sta naslednji deklamaciji gotovo pritegnili pozornost ne samo staršev, ampak vseh ostalih. Naši najmlajši: Dušanček Svab, Nadja Granduč, Meta Ostan in Slavko Svaba so v pogumnih besedah in kretnjah pokazali svojo umetnost. Za njihova leta (nekateri so še v otroškem vrtcu) je to gotovo uspeh. Prvi del sporeda je zaključil s harmoniko Marino Mahne z venčkom narodnih pesmi.

V prizoru »Branjevke na trgu« so deklice pokazale svoje igralske sposobnosti. Naj omenimo igralce: Sonjo Husu, Rosano Kaučič, Maričo Marc, Malvino Fon, Deano Desko, Nevo Lukežič, Niveo Raubar, Pavla Preloga, Tinčaja Repinec in

Mira Opetta. Zelo je ugajala žaloligra dečkov »Izgubljena stava« ali kako je Matevž plačal za 20 litrov teranac. Tukaj so se izkazali Saško Rudolf, Miro Opett, Igor Fabijan in Tom Marc. Za vesel konec so deklice zaplesale še skupinski ples »Jaz, pa ti, pa židana marelca«. Na harmoniki jih je spremljala Nivea Raubar.

Ze kratek pregled sporeda nam kaže, da so se otroci pod spretnim vodstvom koncev Artac resno pripravili na svojo akademijo. Njihovo izvajanje je bilo prisrčno. Tako so mladi igralci osvojili številno poslušalstvo, ki jim je nad eno uro z užitkom sledilo. Ni manjkalo ploskanja, ki je seveda mladino še bolj navdušilo. Ob koncu prireditve se je vsa nastopajoča mladež zgrnila okoli svojih staršev. Pričakovani trenutek konca akademije in letovanja je prišel. Stareši so spet prijeli otroke, da jih povedejo domov. Po kratkem poslaavljanju se je mladina ločila od Repentabra, kjer je preživela mesec dni veselja, zabave, skakanja in iskanja novih moči za prihajajočo šolsko leto.

Počitniške ulemije naše mladine so postale že tradicija. Lepo je to. Naj otroci poleg telesne okrepitve dobijo tudi zrno slovenske kulture. Vzgojiteljem mladine v počitniških kolonijah pa vsa zahvala za njihovo poštrevovalnost in trud. Njihovo delo je trden kamen v krepitvi slovenske zavesti na Tržaškem.

Na koncu izrekamo še posebno zahvalo ravnatelju počitniškega letovanja Artacu, ki je bil dober mesec skrben oče in nadvse poštrevovalen vzgojitelj mladine.

PEVSKI ZBOR MLADINSKE KOLONIJE SDD NA REPENTABRU

Zahodni tisk o Jugoslaviji

(Nadaljevanje in konec)

Manchester Guardian pa piše:

»Pred štirimi leti je maršal Tito zapustil kominform, vendar se ni čisto pripravil, da bi stopil v atlantsko skupnost. Medtem ko mu je zelo pri srcu jugoslovanska neodvisnost, pa se skrbno izmika kakršnemu koli zavezništvu s svojimi nekomunističnimi sosedji. Povabilo znanjem ministru Edenu, naj obišče v septembru Beograd, pomeni novo stopnjo v tem razvoju. Povabila so veljala postopno vedno višjim osebnostim, od lorda Mountbattena in admirala Cassadrya preko ameriškega ministra za vojsko Franka Pacea do britanskega zunanjega ministra. Prijateljstvo z Grčijo in Turčijo so tako skrbno gojili, da je maršal Tito lahko izjavil, da »ni ničesar, kar bi ločilo naše države«. Predlagal je razgovore ne le o skupnih političnih in gospodarskih stvareh, ampak tudi o vojaških zadevah, in govora je o skupnih vojaških manevrih ob meji, ki je bila še pred nedavnim bojna črta v zagrizeni, čeprav neuradni vojni. Vse to je odlično. Zalostno pa je, da ne pride do take ozdravitve starih ran tudi v razmerju do Italije. Jugoslovanski tisk uživa nad lezo Italije, ki vidi svojo tekmovalko vedno lepše napredovati, posebno kar se tiče zagotovil, da bo dobila orožje iz Združenih držav in Velike Britanije, ne da bi ji postavljali za to kake politične pogoje.

Maršal Tito je izjavil in s tem

je še huje zabodel trn v italijansko meso — da »Trst ni važen in da o tem ni treba razpravljati prav zdaj«.

Toda formalnega zavezništva se ni pričakovati, četudi ga druge države Atlantske zveze želijo. Pred štirimi meseci je maršal Tito dejal, da se Jugoslavija ne more pridružiti atlantskemu zavezništvu, ker »je v posebnem položaju: mi smo socialistična država, ki ne verjame v papir, ampak v stvarnost«.

Zdaj pravi, da Jugoslavija sicer želi sodelovanje v vojaških zadevah, vendar se ne more pridružiti pogodbi, ker bi dala s tem Sovjetski zvezi »prevlezo, da bi nas lahko obtožila, češ da pripravljamo vojno proti njej«. Prav enake razloge pa je komaj pred poldrugim letom navedel za odklonitev dobav orožja od Zahoda. Danes sprejema take dobave brez pomislekov — in morda ne bodo trajali njegovi pomisleki glede pogodbe niti tako dolgo. Tedaj bo lahko celo odkril, da ni edini realisti na svetu.

Na zaključku svojega članka pravi Manchester Guardian:

»Sodelovanje v vojaških zadevah je prav dobrodošlo Grčiji, Turčiji in drugim državam Atlantske pogodbe. Te si pri tem sicer lahko mislijo svoje glede pristevanja Jugoslavije med branilce »naše skupne dediščine, ki temelji na načelih demokracije, osebne svobode in zakonitosti«. Maršal Tito utegne delati dobro za svojo državo, toda za svobodo in zakonitost mu ni kaj posebno mar.«

Tržaški Slovenci! Udeležite se

Po sporedu
PLES
in zabava

jesenskega zbora S D Z

ki bo dne 21. t.m. popoldan od 16. ure dalje na Opčinah za pokopališčem

Nastopi pevski zbor A. TANCE iz Nabrežine - Sodeluje godba s Proseka - Poskrbljeno je za domač buffet

VESTI s TRŽAŠKEGA

Kominformovska počastitev bazovskih žrtev

Ta mesec smo obhajali eno najbolj žalostnih obletnic: smrti štirih najboljših sinov slovenskega naroda, Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča.

Obletnico, na katero smo ponosni in katero smo dolžni počastiti in se s tem nekako oddolžiti našim štirim junakom, ki so umrli za isti ideal, ki naj bi bil naša boljša bodočnost, so tukajšnji slovenski kominformovci skoraj prezrli. Hoteli preprečiti tako obletnico je narodno izdajstvo, kar pa ni čudno od ljudi, ki so v teh zadnjih časih tolikokrat zatajili svoj narod in svojo narodno zavest žrtvovali na oltarju rdeče internacionale.

Ker je iz razumljivih razlogov to imelo v mestu velik odmev pri vseh Slovencih, je *Lavoratore*, ki izide v ponedeljek, hotel na kakšen način popraviti napako *Delia*. Napravil je pa še nekaj napak, iz katerih je razvidno, kako so kominformovci mrzlično iskali načina, s katerim bi častno (seveda po njihovem) izšli iz te zagate. Ker je njihovo slovensko glasilo objavilo samo slike štirih mučencev, brez vrstice besedila in na najbolj skritem mestu, je *Lavoratore* težko našel kaj prostora, medtem ko so bile cele strani njihovih časnikov polne govorov raznih Siškovičev in Vidaličev, ki toliko branijo pravice Slovencev v Trstu, kot so jih branili fašisti pred leti.

Poleg tega pa lažnivi pisec v *Lavoratore* skrini še spomin naših slovenskih fantov najprej, ko malomarno objavlja datum njihove smrti, kajti za njih je namreč vseeno, če so umrli 6. septembra 1930 ali — kot oni pišejo — ob zori 5. septembra. Nato pa lažnivec vrže v svet vest, da je Bidovec v zadnjem trenutku svojega življenja zaklical »Živela Internacionala«. Večje žalivke bazovskim žrtvam se ne da zamisliti! Vsakdo ve, kdo so bili Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič: vse prej kot komunisti. Vsakdo ve, za kakšne ideale so ti umrli, in komunisti tudi dobro vedo, na kateri strani bi danes stali, če jih fašisti ne bi umrtili.

Znajte, »tovariši« komunisti vseh vrst, da so bile zadnje besede, ki jih je junak Bidovec zaklical na bazovski planoti v brk strelskemu odredu miličnikov legije San Giusto in fašističnih močev, »Živela Jugoslavija«. To je bilo Gospodovega leta 1930, ko ni v Jugoslaviji vladal komunizem, ampak kralj Aleksander.

Vse ni tako daleč, da bi mogli pozabiti in hvala Bogu nismo še prisiljeni popiti vsega, kar nam prinašajo v svoji časi rdeči petelin. Verjamemo pa, da bi se to dalo lažje napraviti v kakšni njihovi ljudski republiki »svobodnega sve-

Poraz titovske koalicije na prvi seji obč. sveta v Nabrežini

(Nadaljevanje s 1. strani)

zanimati zanje. Ni naloga občinske uprave priganjati občinske opozicije k izvrševanju njenih obveznosti. Nihče od svetovalcev opozicije se ni v zadnjem času zanimal niti za najbolj pereče probleme občine. V treh mesecih, odkar sem župan, so se prikazali na občino od vseh svetnikov opozicije — recni in piši — le trije, in še ti v glavnem za lastne zasebne zadeve. Danes bi pa ti hoteli nam očiti, da niso mogli videti spisov! Naj, gospodje mislijo na dobrobit občine in občinarjev, naj predstavljajo svoje dolžnosti do volivcev strankarskim spletkarjem, naj opustijo sabotažo, ki jo vodijo v občinskem svetu po direktivah, ki prihajajo od zunaj, pa bo dosti boljše za občino in tudi oni bodo imeli potreben čas za izvrševanje svojih svetovalskih dolžnosti.

Ta lekcija je dokončno pobila titovce in njihove predgovornike. Seja je potem potekala mirno brez novih incidentov.

Pravili so, da bo na seji vroče. In je res bilo dr. Škerku in Legiši tako vroče ob koncu seje, da ju je krasna burja, ki je tulila okrog vogalov, komaj malo ohladila.

Med »Nabrežinsko afero« pred nekaj meseci so nam očitali »neodvisnik« in »besednjakovce«, da dirigira centrala SDZ iz Trsta naše ljudi v Nabrežini. Omenjeni gospodje so imeli včeraj priložnost prebricati, da naši ljudje v Nabrežini ne potrebujejo nikakega »dirigiranja« iz Trsta, ker so sami kos koaliciji titovcev, besednjakovcev in »neodvisnika«.

ta, saj smo imeli primer že pri Katynskem pokolju. Našim ljudem je nevarno prikazovati črno to, kar je belo, nevarno se malomarno posluževati trpljenja petindvajsetih let italijanskega gospostva, obratati pozornost tržaških množic nekam drugam, v tem trenutku, ko se komunisti v Italiji zaklinjajo, da bo po njihovi zaslugi Trst vrnjen Italiji, medtem ko se hočejo v Trstu na vsak način prikazati kot branilci slovenskega življa in se hočejo polastiti vsega, kar je bilo v preteklosti lepega in vzvišenega.

SOLSKKE VESTI

Opisovanje in popravni izpiti za srednje in strokovne šole

Na slovenskih srednjih in strokovnih šolah v Trstu traja vpisovanje novih in dosedanjih učencev od 1. do 25. septembra. Solska tajništva so odprta vsak delavnik od 10. do 12. ure in dajejo vsa potrebna pojasnila. Učenci, ki polagajo popravne ali razredne izpite, se lahko vpišejo do 30. septembra.

Popravni, razredni in privatni izpiti se začnejo 15. septembra po razporedu, ki je na oglasni deski dotične šole.

Opisovanje v osnovne šole

Solsko nadzorništvo sporoča, da se bo vršilo vpisovanje v osnovne šole ter popravni izpiti jesenskega roka od 22. do 30. septembra tekočega leta. Posamezna didaktična ravnanja določajo dnevi in urniki.

Solsko leto se prične s službo božjo dne 6. oktobra (v ponedeljek), reden pouk pa dne 7. oktobra 1952.

Vse, samo ne Slovenci

Pojasnilo k romanju tržaških Slovencev o Padovo

V zadevi romanja slovenskih vernikov iz Trsta v Padovo in Benetke bi radi spregovorili še nekaj.

Slučajno nam je prišel v roko dnevnik *Il Gazzettino di Padova* z dne 2. septembra. Pričakovali zares nismo poročila o našem romanju, niti pristranskega niti nepristranskega, vendar si nismo upali misliti, da bi nesramnost padovanskih časnikov segla tako daleč in nas prikazala kot ... Furlane!

»Il Vesovo di Trieste con 1500 friulani«, to je naslov v listu, ki naj bi s svojo hinavsko zlaganostjo ohranil v svetu videz italijanstva Trsta! Nikjer ni govora o Slovencih, ki so se tega romanja udeležili, razen bežna opazka, da je tržaški škof pri evangeliju pridigal v slovenščini. Komu pa? Mar ne 1500 tržaških Furlanov?

Vendar pisanje padovanskega *Gazzettina* se ne more niti od daleč primerjati z nesramnostjo, ki jo je pri tej priliki spet izkazal nam Slovencev zakonit videmski list *Il Messaggero Veneto* z dne 3. septembra.

Ta seveda omenja izrečno Slovence, ker prav dobro ve, da so Furlani izginili kot strnjena narodnostna skupina iz Trsta že v začetku preteklega stoletja. Naj pri tem omenimo, da je tedaj izginila iz našega mesta furlanščina, kot drug občevalni jezik poleg slovenščine, in prišlo na njeno mesto italijansko beneško narečje.

Ne bomo tu ponatiskovali nesramnega videmskega članka, tudi zaradi tega ne, ker bi nam to odvzelo preveč prostora. Naj zato stane samo navedba njegovega naslova: »Staccata d'irriverenza del nazionalismo sloveno. Clankar se zgraža, ker smo v Padovi in Benetkah slovensko moliti in peli, ker so bili na železniških vozovih slovenski krajevni napisi, namerjeni posameznim skupinam iz raznih tržaških okrajev, ker je bil na vozniških listih žig s slovenskim besedilom itd.

Kar prečitajte članek! Nasmejali se boste ob izbruhu tolike ignorance našega člankarja iz Vidma...

Na koncu bi radi dodali še nekaj. Ker bi kdo mogel napačno tolmačiti našo trditve v članku iz zadnje *Demokracije* pod naslovom Umetniška škola Santina, da je na-

Slovenske otroke v slovenske šole

V kratkem se bodo odprle učilnice!

Spet bo mladina veselo čebljala in se usposabljala za svoj življenjski poklic.

Novo šolsko leto pa bo hkratu tudi narodnostno usmerjalo in ji določilo usodo v tržaški mestni sredini.

Naj ne bo nikogar med nami, ki bi iz raznih sebičnih nagibov žrtvoval svoje najljubše, svojega otroka, in ga izročil italijanski šoli, ki ga ne bo samo potujčila, izruvala iz slovenske miselnosti in duhovne skupnosti, ampak ga tudi skušala spremeniti v novega janičarja, zaničevalca lastnih staršev in bratov!

Naše šole so enakovredne italijanskim. Njihov učni načrt je isti kot na italijanskih šolah. Razen tega se bo Vaš otrok na slovenskih šolah naučil hkratu in enako dobro obeh tukajšnjih jezikov, slovenskega in italijanskega.

Zato, slovenski starši, vpišite Vaše otroke v slovenske šole, da jim boste zagotovili srečno bodočnost in plemeniti službi stvari slovenskega delovnega ljudstva na tržaškem ozemlju.

S tem boste podprli našo borbo za svobodo in samostojnost Trsta!

Nedemokratičnost nove mestne uprave v Trstu

Na seji tržaškega mestnega sveta 12. t. m. so po odobritvi zapisnika prejšnje občinske seje svetovalci nadaljevali z razpravo o novem notranjem pravilniku, ki so jo prekinili prejšnji tork.

Kot smo že poročali, so se svetovalci ustavili pri členu XV., ki je za manjšino posebno nedemokratičen. Ta člen predvideva, da občinski svet lahko sklene, da se predlogi, ki ne zadevajo občinske uprave, sploh ne vzamejo v pretek. Zaradi ostrega odpora, ki je nastal proti sprejemu tega člena, je zadnjič župan prekinil sejo.

Takoj v začetku je župan dal nekaj izjav, ki bi, po njegovem, morale zadovoljiti in pomiriti manjšino, ki je videla v odobritvi tega člena poizkus, da ji nedemokratično izločimo večino zapre, kadar hoče, usta. Zanimiva je izjava župana, ki pravi, da večina ne bo zlorabila tega člena notranjega pravilnika, ko bo on predsedoval seji.

K besedi se je javil svetovalec dr. Agneletto in izjavil, da ne dvomi o teh županovih izjavah, toda kakšno garancijo naj ima manjšina, ko bo kak drug odbornik nadomestoval župana? Tu ne gre za odločitev, če naj bo kakšen predlog sprejet ali ne, gre za to, da predloženi predlog lahko diskutiramo. Da bi se izognili vsaki ničevi diskusiji, je dr. Agneletto predložil popravek k temu členu.

Svoje popravke k temu členu so predložili še svetovalci Paladini, Morelli, Geppi, Gampiccoli, Teiner in Cusin. Dr. Pogassi za komuniste se je zavzemal za to, da bi bil ta člen sploh ukinjen. Zanimiva sta izjavi prof. Cusina in dr. Teinerja. Prof. Cusin je ugotovil, da je znak velike šibkosti, če hoče večina uzakoniti ta člen, ko ima že dvotretjinsko premoč v občinskem svetu. Dr. Teiner pa je opozoril večino, da je njena igra nevarna glede na to, da sedijo v mestnem svetu tudi predstavniki tržaških Slovencev. Kaj bo k temu rekla javnost?

Po daljšem razpravljanju so seveda padli vsi predlogi manjšine in je bil člen uzakonjen tako, kot ga je predstavil občinski odbor. Proti temu je volila vsa manjšina kompaktno.

Pri razpravljanju o členu XIX. ki daje moč županu, da se vmeša v govor katerega svetovalca in da ga lahko tudi prekine, se je javil k besedi dr. Agneletto. Ugotovil je tudi, da je zelo čudno, da se v tem razpravljanju razni demokratski odborniki sklicujejo v opravilo tega novega nedemokratičnega pravilnika nad nekatere pravilnike komunističnih občinskih svetov, kakor n. p. iz Torina (1948). Tudi ta člen, kakor prejšnjega, je dvotretjinska večina uzakonila.

Člen XXIII., pri katerem se je tudi razvila daljša diskusija, predvideva, da lahko trije svetovalci prosijo župana, da prekine sejo. Če kdo nasprotuje temu, pusti župan k besedi enega govornika od vsake strani, nato svet voli proti ali za predlog. Dr. Agneletto je predložil popravek, po katerem bi ukiniteli besede »... v vsakem trenutku«. Člen XXIII. je bil sprejet z malim popravkom, predloženim od občinskega odbora.

Občinski svet je v razpravi prišel do člena XXXI., ko je župan glede na pozno uro prenesel sejo na petek 19. t. m.

† Marija Sandalj

Dne 14. t. m. je umrla v 75. letu starosti gospa Marija Sandalj iz vsej Istri znane ugledne narodne družine Sandalj iz Lupoglava.

Pokojnica je bila vzorna mati, ki je poskrbela za pravo vzgojo svojih otrok.

Družini Sandalj in Polojac izrekamo ob tej težki izgubi svoje globoko sožalje.

Razloščena srca javljamo rodbini, prijateljem in znanima, da nas je naša plemenita, draga in nezaboravna mama

Marija Sandalj rođ. Sergo

dne 14. ov. mj. u 75 godini života, zauvijek ostavila.

Osjećaj zahvalnosti i ljubavi, kojim su je njezini okruživali za vrijeme čitavog života, ispratio je predragu pokojnicu na njenom posljednjem putu.

Lupoglav-Trst, 16. 9. 1952.

Ožalošćeni:

Kćerke: MIMICA udata Baričević, ZORKA udata Polojac, NEVENKA udata Tomičić.

Sinovi: CIRIL, ROMAN, ANTON, Dr. JOSIP, MILAN

Snahe, zetovi, unuci i sva ostala rodbina.

PRAZNIK MLADINE

Devin, 1. sept.

Kljub slabemu vremenu se je v nedeljo 31. avgusta zbralo v Devinu nad 500 navdušenih mamic, očetov, bratcev, sester in celo nabic in dedov, ki so hoteli po tolikšni »odsotnosti« videti svoje malčke na zaključni prireditvi.

Kako ne! Saj je bil spored kaj pester! A spored ne šteje, igralka, plesalka, pevke — te je bilo treba videti in slišati, saj je znano, da ga ni nežnega igralca, pevca pa plesalca nad otroka. Priprave so bile v najlepšem teku, v Crniču urejeno značno gledališče s pristnimi gozdni domovi za skrate, zajčke, palčke.

Med najlepšim pričakovanjem pa so se pričeli zbirati temni oblaki. Ni niso pomogle tople prošnje. Prireditve so morale prenesti na dvorišče šole. A še tu ni šlo. Po pozdravnem nagovoru ravnatelja kolonije in po dveh točkah sporeda se je vtila neusmiljena ploha.

Neblago vreme je ni moglo striti duha radosti in prisrčnosti, ki je navzlic temu vladal med vsemi. Pa se je poskusilo z improviziranimi nastopi in izpraznjeni učilnici. A končno so nebesne skropilnice le popustile in ljudje so se znova zgnili na premočeno dvorišče. Vse se je stiskalo v krogu okrog igralcev, pevk in plesalk, ki so nadaljevali s sporedom. Vsaka točka je žela navdušeno ploskanje. Da, kljub vsemu, vse je bilo tako pristrčno, tako omamno lepo!

Ko so dekleški glasovi peli narodno, se ti je zdelo, kakor da čuješ angelsko petje. Grilanc Majda je vzorno deklamirala Kje smo mi doma, posebno se je dojmila pristnih zborna deklamacija Besni domovini. Anica Borjan, iz Baletne šole SDD, je ob spremljavi harmonike zaplesala kosaški ples, nato pa ob zagonetni pesmi posebnega zborčka se ciganski ples. Pia Campagnari je z Borjanovo pokazala v tirolskem plesu mnogo talenta. Duet Cepar Renate in Čok Adriane nas je povedel naravnost v kabaret. Tako mično sta se odrezali. Seve, vrhunec vsega je bila igrca Dušica. Kako smo sočustvo-

vali z malo Dušico, ki se je smrtononevno ranila s trnkom, pa si njeni gozdni prijatelji le rešili. Malo je bilo treba čez ranice popihati izreči, in Dušica je bila spet čila in zdrava kakor prej. Prav vse moramo pohvaliti, ki so pri igrici sodelovali. Omeniti pa je le treba Ivico Mihelj (Dušico), ki je za njena leta igrala nenavadno zrelo. Zajčka je predstavljala Nerina Favento, modrijančka je tolmačila Neda Miot, čarovnica je bila Eida Bole, prav verno maskirana. Smet, skoro bi bil pozabil ritmično vajo Po jezeru, ki so jo naše deklice tako sanjavo predvedle, da si kar uzi skineš nebeske pred živimi očmi.

Skratka: bilo je lepo, pač tako srčno, kakor je vedno, če se osm deset mamic znajde čez neskončno enomesečno odsotnostjo s svojimi osemdesetimi draguljčki. In da jih vidijo vse po rnele, prave zamorčke, debelih ličk, pa velike, velike! Le kako so se mogle v plicem mesecu pognati tako visoko? Te kolonije, to ti delajo čudeže!

Se nekaj dni v morskimi valovih, še in še brezskrbnega rajanja, pa je devinska kolonija zaključila svoje duri za leto. Bilo je srečno, bilo je mično za vse! Do prihodnjega leta, deklice, pa zdaj resno na delo, šola vas kliče!

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

Dr. N. GIGLIA

Zobozdravnik - kirurg
Proteze in zdravljenje z najmodernejšimi sistemi.
Sprejema od 15. do 20. ure
Ulica Torre bianca 43-II
(Vogal ulica Carducci)

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA
sprejema od 9 - 12 in od 17 - 19
TRST, VIA COMMERCIALE
10-II, TEL. 31-813

P. BARTOLINI

Ortopedik - specialist
za zdravljenje kile
Ulica Maria Vittoria 24, Torino
Telefon 45-350

KILO

zdravi uspešno BREZ OPE-
RACIJE in ne da bi bilo treba
prekiniti lastne zaposlitve (pa naj
bo kila še tako razvita) s pose-
bno pripravo, ortopedik P. BAR-
TOLINI, ki je za mnogo let znan
v naši pokrajini. Vsi bolni na
kili — mladi in stari, ženske in
otroci — se lahko posvetujejo z
ortopedikom BARTOLINI-jem, ki
sprejema:

v GORICI: v petek, 26. sep-
tembra v hotelu
»Tre Coronie«
v TRSTU: v soboto 27. in v
nedeljo 28. sep-
tembra v hotelu
»Vespa«
v TRZICU: v ponedeljek 29.
septembra v ho-
telu »Lombardia«

Mizarji
kmetovalci
podjetniki
kete nudi najugodnejše

Deske, spore, ko-
ve, macesne
in trdi lesov,
trame in par-
kete

CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sonzino, 24

URARNA

UL. ROMA 19

ZLATARNA

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH!
LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO
IN DRAGULJE.

Vsakovrstno pohištvo:

Tovarna pohištva

Tel. 32

SPALNICE, JEDILNICE, KU-
PINJE ITD. - PO NAROCILU
IZVRŠI VSAKO DELO. - PO-
ROSTVO ZA DOBER NA-
KUP. - TOVARNISKE CE-
NE. - DELO SOLIDNO. - DO-
MACA TVRDKA.

PRINČIČ
KRMIN
Cormons prov. Gorica